

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1919 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditori-arbete samt två i ämnet väckta motioner.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Nilsson i Skottlandshus, Hult, von Koch, Forssman, friherre Langenskiöld, Jesperson, Tham, Lindley, Nyberg, Ödlund, Lindqvist i Kosta, Holmström, Olsson i Broberg, Olsson i See, Persson i Fritorp, Karlsson i Gasabäck, Osberg, Nilsson i Malmö och Lübeck.*

* Ej närvarande vid ärendets slutliga behandling.

Genom en den 18 mars 1919 dagtecknad, till andra särskilda utskottet hänvisad proposition, nr 339, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om begränsning av tiden för bageri- och konditori-arbete.

I samband med denna proposition har utskottet förehaft till behandling tvenne i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen dels nr 203 inom första kammaren av herr *von Sydow*, vari föreslås:

*att riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 339, att den föreslagna lagen icke blir tillämplig å sådant arbete, som bedrives kontinuerligt med tre skiftlag, dels ock nr 409 inom andra kammaren av herrar *Sjöström och Borggren*, vari hemställes,*

att i § 2 b) ordet *bröd* utgår,

att i § 4 första styckets sista del: Är ytterligare eftergift — —
— — Konungen förordnar, helt utgår, samt

att lagens giltighetstid blir fastställd att lyda, till dess ny lag i samma ärende av riksdagen godkännes.

Beträffande innehållet av motiveringen till ifrågavarande lagförslag samt motiveringen till de i motionerna framställda förslag får utskottet hänvisa till propositionen och motionerna.

Utskottet.

Då nattarbete i regel torde kunna betecknas som en onaturlig och osund arbetsform, har man vanligen funnit sig föranlåten att, där dylikt arbete förekommer, anordna skiftindelning, varigenom de särskilda arbetarna tillförsäkras en regelbunden omväxling mellan natt och dagarbete. Inom bageriyrket förekommer emellertid sedan gammalt nattarbete anordnat på sådant sätt, att samma arbetare natt efter natt, med undantag möjligen för natten till sön- eller helgdag, är tvungen att delta i arbetet. Förekomsten och omfattningen av sådant nattarbete är visserligen ganska växlande inom olika bageriföretag och torde väl även på senare tider minskats, men den av arbetstidskommittén verkställda statistiska utredning i ämnet visar dock, att ifrågavarande från arbetarskyddssynpunkt särskilt betänkliga arbetsform ännu användes i avsevärd utsträckning.

De huvudsakliga skäl, som från bageriidkarnas sida pläгат anföras mot arbetarnas krav på nattarbetets avskaffande, ha varit, att bagerierna utan nattarbete ej skulle bliva i stånd att förse allmänheten med färskt bröd i tillräckligt god tid om morgnarna samt att ett uppehåll för natten i ugnars och andra produktionsmedels utnyttjande skulle nödvändiggöra ökning av arbetarantalet och utvidgning av anläggningen samt sålunda leda till produktionens fördyrande.

I likhet med föredragande departementschefen anser utskottet nu berörda skäl ej kunna tillerkännas sådan vikt, att de längre böra få förhindra tillgodoseendet av önskemålet om nattarbetets avskaffande.

Lagförslaget avviker från arbetarskyddslagstiftningen i allmänhet i det avseendet, att det riktar sig ej blott mot användandet av arbetare på visst sätt utan förbjuder bedrivande av arbete, oavsett av vem det verkställs, under vissa tider. En ensam person, som idkar tillverkning av bröd till försäljning, skulle sålunda bliva förhindrad att själv baka nattetid. Förnekas kan ej, att dylika konsekvenser principiellt taget förefalla mindre tilltalande, men konkurrensförhållandena inom bageriyrket — mellan de mer yrkesmässigt bedrivna, större bagerierna och hem-

bagerierna — nödvändigöra en sådan läggning av lagstiftningen. För övrigt torde, såsom även i propositionen framhålles, efter genomförandet av ifrågavarande förbud ej vidare för de små företagen komma att finnas samma behov att bedriva arbete på natten.

Att förevarande lagstiftning utsträcker till att omfatta även tillverkning av konditorivaror samt spis- och knäckebröd, torde, att döma av vad som i propositionen anförts därom, få anses av behovet påkallat. Jämväl lagstiftningens utvidgning till att inbegripa förbud mot söndagsarbete synes välbetänkt.

Utskottet anser sig sålunda kunna i allt väsentligt förorda ifrågavarande lagförslag till antagande. Endast i ett par avseenden av mindre betydelse har utskottet funnit anledning att föreslå ändring.

Det huvudsakliga ansvarsstadgandet, i 6 §, hade av arbetstidskommittén formulerats sålunda: Bedrives arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat etc. I propositionen har avfattningen ändrats till: Användes någon till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat etc. Visserligen torde till stöd för en sådan förändring kunna anföras, att företagaren ej skäligen bör kunna drabbas av ansvar, om arbete utan hans vetskap och vilja bedrives å förbjuden tid. Å andra sidan är det emellertid uppenbart, att ett ansvarsstadgande av sistberörda avfattning ej motsvarar de i 1 § meddelade förbuden. Enligt utskottets förmenande skulle här berörda förhållanden kunna undvikas, om början av 6 § omformuleras sålunda: Bedriver innehavare av företag, som i denna lag avses, arbete i strid mot vad i lagen är stadgat, straffes med böter etc.

Beträffande den för lagens ikraftträdande föreslagna tidpunkten eller den 1 nästkommande juni har anmärkts, att då tiden redan är långt framskriden, vederbörande företagare efter lagens utfärdande ej skulle få skäligt rådrum att ordna sig för lagens tillämpning. Utskottet har med anledning härav föreslagit, att tiden för ikraftträdandet framflyttas till den 1 juli 1919.

Det i herr von Sydows motion framställda förslaget, att från lagens tillämpning skulle undantagas arbete, som bedrives kontinuerligt med tre skiftlag, överensstämmer med vad kommerskollegium förordat i sitt yttrande över kommitténs betänkande i frågan. På sätt i propositionen anförts beträffande berörda yttrande, skulle ett dylikt undantag, som för övrigt ej lär uppbäras av något starkare intresse bland bageriidkarna, sannolikt medföra betänkliga verkningar i konkurrensavseende och ej väl överensstämma med förevarande lagstiftnings syfte att inskränka nattarbetet. Med hänsyn härtill och då den föreslagna lagen är av endast

provisorisk karaktär, har utskottet ej ansett sig ha tillfyllestgörande skäl att upptaga det i motionen framställda förslaget.

Beträffande herrar Sjöströms och Borggrens motion har utskottet ej funnit anledning biträda något av de däri framställda ändringsyrkandena.

Vad först angår yrkandet i avseende å 2 § b), skulle ändamålet med denna undantagsbestämmelse i väsentlig mån förfelas, om i enlighet med motionärernas förslag ordet »bröd» uteslötes. Att bageriyrket genom denna bestämmelses bibehållande i oförändrad avfattning skulle tillskyndas något avsevärdare förfång, synes även mindre sannolikt.

Kravet på uteslutande av sista punkten i 4 § första stycket torde ej kunna anses tillräckligt motiverat. Utskottet kan ej dela motionärernas mening, att denna punkt, som under angivna förutsättningar anförtror åt viss myndighet att meddela eftergift, skulle bereda den enskilda fabrikanter en »så gott som fullständig frihet att kringgå lagens bestämmelse».

Rörande slutligen motionärernas förslag, att lagens giltighetstid skulle begränsas till dess ny lag i samma ärende godkännes, torde det samma vara mindre lämpligt med hänsyn till bl. a. önskvärdheten att under någon tid vinna erfarenhet om lagstiftningens verkningar, innan densamma för framtiden fastslås.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, må för sin del antaga följande

Lag

om begränsning av tiden för bageri- och konditoriarbete.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Arbete för tillverkning till avsalu av bageri- eller konditorivaror må icke bedrivas å sön- eller helgdag eller å tid mellan klockan 8 eftermiddagen och klockan 6 förmiddagen å söckendag.

Om arbete, varom här är sagt, i hotell-, restaurang- eller kafé-rörelse eller eljest bedrives utan samband med bageri- eller konditorirörelse, skall det icke vara underkastat denna lag i vidare mån, än det avser tillverkning av bröd, bakelser eller annat därmed jämförligt bakverk.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

2 §.

Utan hinder av vad i 1 § är stadgat må

a) i bageri- eller konditorirörelse arbete för tillverkning av konditorivaror utföras å sön- eller helgdag under högst tre timmar mellan klockan 6 förmiddagen och klockan 6 eftermiddagen;

b) i hotell-, restaurang- eller kaféörelse sådant arbete för tillverkning av bröd, bakelser eller annat därmed jämförligt bakverk, vilket bedrivs utan samband med bageri- eller konditorirörelse, utföras å sön- eller helgdag under tid, som under a) sägs;

c) s. k. anrörning utföras å sön- eller helgdag under högst två timmar mellan klockan 8 förmiddagen och klockan 8 eftermiddagen;

d) uppeldning eller deggörning utföras å söckendag mellan klockan 4 och klockan 6 förmiddagen;

e) uppeldning utföras av annan än bageri- eller konditoriarbetare å tid, då eljest arbete enligt denna lag ej må bedrivs;

f) under natten till söckendag, som närmast föregår två eller flera på varandra följande sön- eller helgdagar, uppeldning eller deggörning utföras jämväl mellan klockan 2 och klockan 4 förmiddagen och annat arbete mellan klockan 3 och klockan 6 förmiddagen.

3 §.

Arbete för tillverkning av spis- eller knäckebröd må, där arbetet är indelat i skift på sådant sätt, att arbetstiden, raster däri inbegripna ej för något arbetslag överstiger åtta timmar av dygnet, å söckendag fortgå jämväl mellan klockan 8 och klockan 10 eftermiddagen ävensom, i den mån så kräves för det tillverkade brödets torkning, mellan klockan 10 eftermiddagen och klockan 12 midnatt.

4 §.

Därest särskilt förhållande påkallar avvikelse från det i 1 § stadgade förbud, utöver vad enligt 2 och 3 §§ är medgivet, äge vederbörande yrkesinspektör att meddela tillstånd därtill. Sådant tillstånd, vilket skall sökas för varje särskilt tillfälle, må ej avse mer än två dygn i sänder eller för samma arbetsställe meddelas mer än tio gånger under ett och samma kalenderår. Är ytterligare eftergift oundgängligen erforderlig för ända-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

målsenlig drift av tillverkning, som i 3 § avses, eller eljest av särskilt förhållande tillfälligtvis påkallad, må sådan eftergift meddelas av yrkesinspektionens chefsmyndighet eller den myndighet, Konungen förordnar.

Är på grund av olyckshändelse eller annan oförutsedd omständighet avvikelse, varom i första stycket sägs, oundgängligen nödvändig, och är ej tid att inhämta tillstånd därtill, må avvikelserna vidtagas utan tillstånd, dock ej för mer än ett dygn i sänder. Om sådan åtgärd och anledningen därtill åligger det företagens innehavare att ofördröjligen göra anmälan till vederbörande yrkesinspektör.

5 §.

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av yrkesinspektionens befattningshavare; och skall därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn å efterlevnaden av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912.

6 §.

Användes någon till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat, straffes företagets innehavare med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Har på sådant sätt till arbete med faders eller målsmans vetenskap och vilja använts person under aderton år, vare fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

6 §.

Bedriver innehavare av företag, som i denna lag avses, arbete i strid mot vad i lagen är stadgat, straffes med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Har på sådant sätt till arbete med faders eller målsmans vetenskap och vilja använts person under aderton år, vare fadern eller målsmannen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

7 §.

Fullgöres icke anmälningsskyldighet, varom stadgas i 4 § andra stycket, straffes företagets innehavare med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

8 §.

Förseelse, som omförmäles i 6 eller 7 §, åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1919 och äger giltighet till och med den 31 december 1923; skolande beträffande sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som avses i 6 eller 7 §, vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter sistnämnda dag.

Om det beträffande visst företag visas vara erforderligt att vidtaga förändringar i driftsätt eller anordningar i övrigt för att icke tillämpningen av förevarande lag skall i väsentlig mån förminska företagets produktionsförmåga, och nämnda förändringar icke utan synnerlig svårighet kunna genomföras, till dess lagen skall träda i kraft i avseende å företaget, må yrkesinspektionens chefsmyndighet eller den myndighet, Konungen förordnar, medgiva nödigt anstånd med tillämpningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1919 och äger giltighet till och med den 31 december 1923; skolande beträffande sådan under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som avses i 6 eller 7 §, vad i lagen är stadgat fortfara att gälla även efter sistnämnda dag.

Om det beträffande visst företag visas vara erforderligt att vidtaga förändringar i driftsätt eller anordningar i övrigt för att icke tillämpningen av förevarande lag skall i väsentlig mån förminska företagets produktionsförmåga, och nämnda förändringar icke utan synnerlig svårighet kunna genomföras, till dess lagen skall träda i kraft i avseende å företaget, må yrkesinspektionens chefsmyndighet eller den myndighet, Konungen förordnar, medgiva nödigt anstånd med tillämpningen.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

B.) att herr von Sydows motion N:r 203 samt herrar Sjöströms och Borggrens motion N:r 409 måtte anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt.

Stockholm den 5 maj 1919.

På andra särskilda utskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservationer:

1) av herrar *Nilsson i Skottlandshus, Forssman, friherre Langenskiöld, Jespersen, Tham, Nyberg, Olsson i Broberg, Persson i Fritorp och Lübeck*, som anfört:

»Den moderna arbetarlagstiftningen, av vilken nu ifrågavarande lag är avsedd att bliva en del, har till uppgift att i socialt och hygieniskt avseende bereda skydd åt lönearbetarna. Den bör sålunda endast hava tillämpning å dem, som mot avlöning äro anställda i annans arbete. Vid sådant förhållande kunna vi icke underlåta att anmärka såsom en oegentlighet i det ifrågavarande lagförslaget, att det omfattar även dem, som för egen räkning utan biträde av lejd arbetskraft arbeta för tillverkning till avsalu av bageri- och konditorivaror. Och anse vi, att utskottet bort föreslå sådan ändring i lagen, att den icke fått tillämpning å ifrågavarande slags arbeten.

Även i ett annat avseende anse vi lagförslaget vara otillfredsställande. Det innebär ett absolut förbud mot nattarbete inom bageriyrket, oavsett huru arbetet är indelat. Det skulle sålunda bliva inom detta yrke förbjudet att låta arbetet fortgå dygnet runt med 3-skiftindelning, en arbetsordning, som nu tillämpas inom vissa bagerier och varigenom varje arbetare får nattarbete endast var tredje vecka. Enligt förslaget om arbetstidens begränsning skulle inom industrien i allmänhet en sådan ordning av arbetet bliva lovlig. Då vi icke kunna finna något skäl, varför i detta avseende strängare bestämmelser skulle gälla för bageriyrket

än för andra näringsgrenar, anse vi, att utskottet bort i detta avseende föreslå en ändring i lagen.

Vi anse alltså att utskottet bort föreslå, att i lagförslaget efter § 8 måtte infogas en ny paragraf, så lydande:

9 §.

Denna lag äger icke tillämpning å rörelse, som bedrivs utan bi-träde av annan än hustru och hemmavarande barn, ej heller å arbete, som bedrivs med regelbunden skiftindelning dygnet runt.»

2) av herr *Persson i Fritorp*, som anfört:

»Då jag icke blivit övertygad om lämpligheten att denna lag skall äga giltighet viss fixerad tid, har jag inom utskottet röstat för att i slutstadgandet första stycket följande ord måtte utgå: »och äger giltighet — — — dag»; och får jag i överensstämmelse därmed hemställa, att nämnda stycke måtte erhålla denna lydelse: »Denna lag träder i kraft den 1 juli 1919.»

samt 3) av herrar *Lindley, Ödlund, Lindqvist i Kosta, Holmström* och *Nilsson i Malmö*, vilka

dels, beträffande 4 §, hemställt, att densamma måtte erhålla den lydelse, som angives i herrar *Sjöströms* och *Borggrens* motion,

dels ock, beträffande slutstadgandet, instämt i herr *Perssons* i *Fritorp* reservation.